

Κλῖμαξ, Λόγος 28, περὶ Προσευχῆς

/ [Ορθόδοξες Προβολές](#)

Ἡ προσευχή, ὡς πρὸς τὴν ποιότητά της, εἶναι συνουσία καὶ ἔνωσις τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεόν (1), καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐνέργειά της, σύστασις καὶ διατήρησις τοῦ κόσμου, συμφιλίωσις μὲ τὸν Θεόν, μητέρα τῶν δακρύων, καθὼς ἐπίσης καὶ θυγατέρα, συγχώρησις τῶν ἁμαρτημάτων, γέφυρα ποὺ σώζει ἀπὸ τοὺς πειρασμούς, τοῖχος ποὺ μᾶς προστατεύει ἀπὸ τὶς θλίψεις, συντριβὴ τῶν πολέμων, ἔργο τῶν Ἀγγέλων, τροφὴ ὅλων τῶν ἄσωμάτων, ἡ μελλοντικὴ εὐφροσύνη, ἐργασία ποὺ δὲν τελειώνει, πηγὴ τῶν ἀρετῶν, πρόξενος τῶν χαρισμάτων, ἀφανὴς πρόοδος, τροφὴ τῆς ψυχῆς, φωτισμὸς τοῦ νοῦ, πέλεκυς ποὺ κτυπᾷ τὴν ἀπόγνωσι, ἀπόδειξις τῆς ἐλπίδος, διάλυσις τῆς λύπης, πλοῦτος τῶν μοναχῶν, θησαυρὸς τῶν ἡσυχαστῶν, μείωσις τοῦ θυμοῦ, καθρέπτῃς τῆς πνευματικῆς προόδου, φανέρωσις τῶν μέτρων, δήλωσις τῆς πνευματικῆς καταστάσεως, ἀποκάλυψις τῶν μελλοντικῶν πραγμάτων, σημάδι τῆς πνευματικῆς δόξης ποὺ ἔχει κανεῖς. Ἡ προσευχὴ εἶναι γι' αὐτὸν ποὺ προσεύχεται πραγματικὰ δικαστήριον καὶ κριτήριον καὶ βῆμα τοῦ Κυρίου, πρὶν ἀπὸ τὸ μελλοντικὸ βῆμα.

2. Ὡς ἐγερθοῦμε καὶ ἂς ἀκούσωμε τὴν ἱερὴ αὐτὴ βασίλισσα τῶν ἀρετῶν νὰ φωνάζῃ μὲ ὑψωμένη τὴν φωνὴ καὶ νὰ μᾶς λέγῃ: «Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κάγῳ ἀναπαύσω ὑμᾶς. Ἄρατε τὸν ζυγὸν μου ἐφ'

ὕμᾱς, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν -καὶ ἴασιν ταῖς πληγαῖς ὑμῶν- ὁ γὰρ ζυγὸς μου χρηστὸς - καὶ πταισμάτων μεγάλων ἱαματικὸς - ὑπάρχει» (πρβλ. Ματθ. ια΄ 28-30).

3. Ὅσοι πηγαίνομε νὰ παρασταθοῦμε ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως καὶ Θεοῦ καὶ νὰ συνομιλήσωμε μαζί Του, ἅς μὴ προχωροῦμε χωρὶς τὴν κατάλληλη προετοιμασία. Διότι ὑπάρχει φόβος, ἐὰν μᾶς ἰδῇ ἀπὸ μακρὺν νὰ μὴν ἔχωμε τὰ ὄπλα καὶ τὴν στολὴν ποὺ ἀρμόζουν γιὰ τὴν παρουσίαση ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως, νὰ διατάξῃ τοὺς ὑπηρέτας καὶ λειτουργοὺς Του νὰ μᾶς δέσουν καὶ νὰ μᾶς ἐξορίσουν μακρὺν ἀπὸ τὸ πρόσωπό Του, καὶ τὶς δεήσεις μας νὰ τὶς σχίσουν καὶ νὰ τὶς πετοῦν στὸ πρόσωπό μας.

4. Ὅταν ξεκινᾷς νὰ σταθῇς ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, ἅς εἶναι ὁ χιτὼν τῆς ψυχῆς σου ὑφασμένος ἐξ ὀλοκλήρου μὲ τὸ νῆμα ἢ μᾶλλον μὲ τὸ λῆμμα τῆς ἀμνησικακίας. Εἶδεμὴ τίποτε δὲν πρόκειται νὰ ὠφεληθῇς ἀπὸ τὴν προσευχή. Ὅλο τὸ ὕφος καὶ τὸ λεκτικὸ τῆς προσευχῆς σου ἅς εἶναι ἀνεπιτήδευτο, διότι ὁ τελώνης καὶ ὁ ἄσωτος μὲ ἓναν μόνο λόγο συμφιλιώθηκαν μὲ τὸν Θεόν.

5. Μία εἶναι ἐξωτερικῶς ἡ στάσις στὴν προσευχή, ἀλλὰ παρουσιάζει ἐσωτερικῶς πολλὰ ποικιλίες καὶ διαφορές. Ἄλλοι συνομιλοῦν μαζί Του σὰν μὲ φίλο καὶ κύριό τους, καὶ Τοῦ προσφέρουν τὸν ὕμνο καὶ τὴν ἱκεσία χάριν τῶν ἄλλων καὶ ὅχι τοῦ ἑαυτοῦ τους. Ἄλλοι ζητοῦν πλοῦτο καὶ δόξα καὶ περισσοτέρα παρρησία. Ἄλλοι παρακαλοῦν νὰ ἀπαλλαγοῦν τελείως ἀπὸ τὸν ἐχθρό τους. Μερικοὶ ἱκετεύουν νὰ τοὺς δοθῇ κάποια τιμὴ, καὶ μερικοὶ γιὰ τὴν τελεία ἐξάλειψι τοῦ χρέους τους. Ἄλλοι ζητοῦν ἀπελευθέρωσι ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῶν παθῶν, καὶ ἄλλοι συγχώρησι τῶν ἀνομιμάτων τους.

6. Πρὶν ἀπ' ὅλα ἅς βάλωμε στὸν κατάλογο τῆς δεήσεώς μας τὴν εἰλικρινῇ εὐχαριστία. Στὴν δεύτερη σειρά, τὴν ἐξομολόγησι τῶν ἁμαρτιῶν μας καὶ τὴν συντριβὴ τῆς ψυχῆς μας μὲ συναίσθησι. Καὶ ἐν συνεχείᾳ ἅς ἀναφέρωμε τὰ αἰτήματά μας πρὸς τὸν Παμβασιλέα. Ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς προσευχῆς εἶναι ἄριστος, ὅπως ἀπεκαλύφθη σὲ κάποιον ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς ἀπὸ Ἄγγελον τοῦ Κυρίου.

7. Ἐὰν κάποτε ἐστάθηκες ὡς ὑπόδικος ἐμπρὸς σὲ ἐπίγειο δικαστή, δὲν χρειάζεσαι ἄλλο ὑπόδειγμα γιὰ τὴν παράστασι στὴν προσευχή σου. Ἐὰν δὲ δὲν ἐστάθηκες ἀκόμη, ἀλλὰ οὔτε καὶ ἄλλους εἶδες νὰ δικάζονται, τουλάχιστον ἅς τὸ διδαχθῇς αὐτὸ ἀπὸ τὶς ἱκεσίες τῶν ἀσθενῶν πρὸς τοὺς ἰατροὺς, ὅταν πρόκειται νὰ χειρουργηθοῦν ἢ νὰ καυτηριασθοῦν.

8. Μὴν ἐπιτηδεύεσαι τὰ λόγια τῆς προσευχῆς σου. Διότι πολλὰ φορὲς τὰ ἀπλὰ καὶ

άνεπιτήδευτα ψελλίσματα τῶν μικρῶν παιδιῶν εὐχαρίστησαν καὶ ἱκανοποίησαν τὸν οὐράνιο Πατέρα τους.

9. Μὴ ζητῆς νὰ λέγῃς πολλὰ στὴν προσευχή σου, γιὰ νὰ μὴ διασκορπισθῇ ὁ νοῦς σου, ἀναζητώντας λόγια. Ἐνας λόγος πίστεως ἔσωσε τὸν ληστή. Ἡ πολυλογία στὴν προσευχή πολλὰς φορὲς ἐδημιούργησε στὸ νοῦ φαντασίες καὶ διάχυσι, ἐνῶ ἀντιθέτως ἡ μονολογία συγκεντρώνει τὸν νοῦ.

10. Ὅταν αἰσθάνεσαι γλυκύτητα ἢ κατάνυξι σὲ κάποιο λόγο τῆς προσευχῆς σου, σταμάτησε σ' αὐτόν, διότι τότε συμπροσεύχεται μαζί μας ὁ φύλαξ Ἀγγελὸς μας.

11. Μὴ προσεύχεσαι μὲ παρρησία, ἔστω καὶ ἐὰν διαθέτῃς καθαρότητα. Ἀντιθέτως πλησίασε μὲ πολλὴ ταπεινοφροσύνη, καὶ ἔτσι θὰ ἀποκτήσης περισσότερα παρρησία.

12. Καὶ ἂν ἀκόμη ἔχῃς ἀνεβῇ ὅλη τὴν κλίμακα τῶν ἀρετῶν, καὶ τότε πάλι νὰ προσεύχεσαι ὑπὲρ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν σου, ἀκούοντας τὸν Παῦλο νὰ βοᾷ: «Ἀμαρτωλῶν πρῶτος εἰμὶ ἐγώ» (Α΄ Τιμ. α΄ 15).

13. Τὰ φαγητὰ τὰ ἀρτύουν μὲ τὸ λάδι καὶ τὸ ἀλάτι. Καὶ στὴν προσευχή δίνουν φτερὰ ἢ ζωὴ τῆς σωφροσύνης καὶ ἀγνότητος, καὶ τὰ δάκρυα.

14. Ἄν ἐνδυθῇς καλὰ τὴν πραότητα καὶ τὴν ἄοργησία, τότε δὲν θὰ κοπιᾷς πολὺ νὰ ἐλευθερώσης τὸν νοῦ σου ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσία.

15. Ἔως ὅτου ἀποκτήσωμε προσευχὴ ἐναργῆ, θὰ ὁμοιάζωμε μὲ ἐκείνους ποὺ γυμνάζουν στὶς ἀρχὲς τὰ νήπια πῶς νὰ βαδίζουν.

16. Νὰ πυκτεύῃς, ὥστε νὰ ἀνυψώνης ἢ μᾶλλον νὰ περικλείῃς τὴν σκέψι σου μέσα στὰ λόγια τῆς προσευχῆς. Καὶ ἐάν, λόγω τῆς νηπιακῆς σου πνευματικῆς καταστάσεως, ἀτονήσῃ καὶ ξεφύγῃ, συμμάζεψέ τὴν πάλι. Διότι ἴδιον τοῦ νοῦ εἶναι τὸ ἄστατον, καὶ ἴδιον τοῦ Θεοῦ τὸ νὰ μπορῇ ὅλα νὰ τὰ σταθεροποιῇ.

17. Ἄν ἀγωνίζεσαι συνεχῶς καὶ ἀποφασιστικῶς, τότε θὰ σὲ ἐπισκεφθῇ καὶ ἐσένα Ἐκεῖνος ποὺ θέτει ὅρια στὴν θάλασσα τοῦ νοῦ καὶ κατὰ τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς σου θὰ τῆς εἰπῇ: «Μέχρι τούτου ἐλεύση, καὶ οὐχ ὑπερβήση» (Ψαλμ. 111).

18. Εἶναι ἀδύνατο νὰ δεσμεύσῃ κάποιος ἓνα πνεῦμα, (ὅπως τὸν νοῦ). Ὅπου ὅμως παρουσιασθῇ ὁ Κτίστης τοῦ πνεύματος, τὰ πάντα ὑποτάσσονται.

19. Ἐὰν κάποτε ἀντίκρυσες καθαρὰ τὸν ἥλιο, (δηλαδὴ τὸν Χριστόν), τότε θὰ κατορθώσῃς καὶ νὰ συνομιλήσῃς μαζί Του ὅπως πρέπει. Εἰδεμή, πῶς μπορεῖς νὰ συνομιλῇς πραγματικὰ μὲ κάποιον ποὺ δὲν τὸν ἔχεις ἰδεῖ;

20. Ἀρχὴ τῆς προσευχῆς εἶναι τὸ νὰ διώκωνται οἱ ἐχθρικὲς προσβολὲς στὴν ἀρχὴ τους, μὲ ἓνα ἀποφασιστικὸ λόγο. Μέσον, τὸ νὰ παραμένῃ ὁ νοῦς στὰ λόγια καὶ στὰ νοήματα τῆς προσευχῆς. Καὶ τέλος, τὸ νὰ ἀρπαγῇ ὁ νοῦς πρὸς τὸν Κύριον.

21. Ἄλλη εἶναι ἡ ἀγαλλίασις ποὺ δοκιμάζουν στὴν προσευχή τους οἱ κοινοβιάτες, καὶ ἄλλη οἱ ἡσυχασταί. Διότι ἡ πρώτη ἴσως νὰ ἐπηρεάζεται κάπως ἀπὸ τὴν κενοδοξία, ἐνῶ ἡ δευτέρα εἶναι γεμάτη ἀπὸ ταπεινοφροσύνη.

22. Ἐὰν γυμνάζῃς πάντοτε τὸν νοῦ σου νὰ μὴ φεύγῃ μακριά, τότε καὶ κατὰ τὴν ὥρα τῆς τραπέζης θὰ εὐρίσκεται κοντά σου. Ἐὰν ὅμως συνηθίζῃ νὰ περιπλανᾶται ἐλεύθερα, ποτὲ δὲν θὰ κατορθωθῇ νὰ παραμένῃ πλησίον σου.

23. Ὁ μεγάλος ἐργάτης τῆς μεγάλης καὶ τελείας προσευχῆς (δηλαδὴ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος), λέγει: «Θέλω εἰπεῖν πέντε λόγους τῷ νοί μου» κ.τ.λ. (Α΄ Κορ. ιδ΄ 19), πράγμα ποὺ εἶναι ξένο γιὰ τοὺς νηπίους καὶ ἀρχαρίους. Γι' αὐτὸ ἐμεῖς σὰν ἀτελεῖς, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ποιότητα, ἔχομε ἀνάγκη καὶ ἀπὸ τὴν ποσότητα τῆς προσευχῆς. Τὸ δεύτερο ἄλλωστε εἶναι πρόξενο τοῦ πρώτου. «Ὁ Θεὸς -λέγει ἡ Γραφή- δίνει προσευχὴ καθαρὴ σ' ἐκεῖνον ποὺ προσεύχεται, ἔστω καὶ ρυπαρά, ἀλλὰ χωρὶς νὰ ὑπολογίζῃ κόπο καὶ πόνο» (πρβλ. Α΄ Βάσ. β΄ 9).

24. Ἄλλο πράγμα εἶναι ὁ ρύπος τῆς προσευχῆς καὶ ἄλλο ὁ ἀφανισμὸς καὶ ἄλλο ἡ κλοπὴ καὶ ἄλλο ὁ μῶμος. Ὁ ρύπος εἶναι τὸ νὰ ἴστασαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἔχῃς αἰσchrές σκέψεις. Ὁ ἀφανισμὸς εἶναι τὸ νὰ αἰχμαλωτίζεται ὁ νοῦς σου ἀπὸ μάταιες φροντίδες καὶ μέριμνες. Ἡ κλοπὴ εἶναι τὸ νὰ πέφτῃ ἡ σκέψις ἀνεπαίσθητα σὲ ρεμβασμούς. Καὶ μῶμος εἶναι ὁ οἰοσδήποτε πειρασμὸς ποὺ ἔρχεται νὰ μᾶς θίξῃ τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς.

25. Ὅταν δὲν εἴμαστε μόνοι μας κατὰ τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς τότε ἂς λαμβάνωμε μόνο ἐσωτερικὰ τὴν ἀρμόζουσα ἱκετευτικὴ στάσι. Ὅταν ὅμως ἀπουσιάζουν ἐκεῖνοι ποὺ θὰ μᾶς ἐπαινοῦσαν, τότε ἂς συμμορφώσουμε ἀναλόγως καὶ τὴν ἐξωτερικὴ μας στάσι. Διότι στοὺς ἀτελεῖς πολλὰς φορὲς ὁ νοῦς συμμορφώνεται πρὸς τὴν στάσι τοῦ σώματος.

26. Ὅλοι βέβαια, ἀλλὰ περισσότερο ἐκεῖνοι ποὺ πηγαίνουν στὸν βασιλέα γιὰ νὰ ζητήσουν ἄφεσι τοῦ χρέους των, ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ ἀπερίγραπτη συντριβή.

27. Ἐὰν ἀκόμη εὐρισκώμαστε στὸ δεσμωτήριον, ἃς ἀκούσωμε τὰ λόγια τοῦ Ἀγγέλου πρὸς τὸν Πέτρο: «Ζώσου τὴν ποδιὰ τῆς ὑπακοῆς, βγάλε ἀπὸ πάνω σου τὰ θελήματά σου, καὶ ἔτσι γυμνὸς πλησίασε καὶ προσευχήσου στὸν Κύριον, ζητώντας τὸ ἰδικό Του μόνο θέλημα» (πρβλ. Πράξ. ιβ´ 8), καὶ θὰ ἀποκτήσης τότε τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος θὰ κρατᾷ τὸ τιμὸνι τῆς ψυχῆς σου καὶ θὰ σὲ κυβερνᾷ ἀκίνδυνα.

28. Ἀφοῦ ἐγερθῆς ἀπὸ τὴν φιλοκοσμία καὶ τὴν φιληδονία, πέταξε ἀπὸ πάνω σου τὶς μέριμνες, βγάλε ἀπὸ πάνω σου τὶς σκέψεις, ἀπαρνήσου τὸ σῶμα, (καὶ τότε προσευχήσου). Διότι ἡ προσευχὴ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ ἀποξένωσις ἀπὸ ὅλον τὸν ὁρατὸ καὶ ἀόρατο κόσμον.

Θεέ μου, «τί γὰρ μοὶ ὑπάρχει ἐν τῷ οὐρανῷ»; Τίποτε! «Καὶ παρὰ σοῦ τί ἠθέλησα ἐπὶ τῆς γῆς»; (πρβλ. Ψαλμ. οβ´ 25). Τίποτε! Παρὰ μόνο τὸ νὰ προσκολλῶμαι πάντοτε σ’ Ἑσένα ἀπερίσπαστα μέσῳ τῆς προσευχῆς. Μερικοὶ ζοῦν μὲ τὴν ἐπιθυμία τοῦ πλούτου, ἄλλοι μὲ τῆς δόξης καὶ ἄλλοι μὲ κάποιου ἄλλου κτίσματος. «Ἐμοὶ δὲ τὸ προσκολλάσθαι τῷ Θεῷ ἐπιθυμητόν ἐστι, τίθεσθαι ἐν αὐτῷ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀπαθείας μου» (πρβλ. Ψαλμ. οβ´ 28).

29. Ἡ πίστις ἔδωσε φτερὰ στὴν προσευχή. Χωρὶς αὐτὴν ἡ προσευχὴ δὲν μπορεῖ νὰ πετάξῃ στὸν οὐρανόν.

30. Ὅσοι εἴμαστε ἐμπαθεῖς ἃς παρακαλέσωμε γι’ αὐτὸ μὲ ἐπιμονὴν τὸν Κύριον, διότι ὅλοι οἱ ἀπαθεῖς ἀπὸ τὴν ἐμπάθεια προχώρησαν καὶ ἔφθασαν στὴν ἀπάθεια.

31. Παρ’ ὅλον ὅτι σὰν Θεὸς ποὺ εἶναι δὲν φοβεῖται τὸν Θεὸ ὁ «Κριτής» (πρβλ. Λουκ. ιη´ 2), ἐν τούτοις ὅμως, ἐπειδὴ τὸν ἐνοχλεῖ ἡ χήρα, ἡ ψυχὴ δηλαδὴ ποὺ ἐχήρευσε ἀπὸ Αὐτὸν μὲ τὶς ἀμαρτίες καὶ τὶς πτώσεις της, θὰ ἐκδικηθῇ καὶ θὰ τὴν σώσῃ ἀπὸ τὸν ἀντίδικό της, ἀπὸ τὸ σῶμα δηλαδὴ καὶ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς της δαίμονας.

32. Ὁ Θεός, ὁ καλὸς μας οἰκονόμος, τοὺς εὐγνώμονες τοὺς ἐφελκύει στὴν ἀγάπη Του μὲ τὴν σύντομη ἐκπλήρωσι τοῦ αἰτήματός των. Ἐνῷ τὶς ἀχάριστες καὶ ὅμοιες μὲ τοὺς σκύλους ψυχὲς τὶς ἀναγκάζει νὰ κάθωνται πλησίον Του προσευχόμενες, πεινασμένες καὶ διψασμένες γιὰ τὸ αἶτημά τους. Διότι ὁ ἀγνώμων σκύλος, μόλις πάρῃ τὸ ψωμί, ἀπομακρύνεται ἀμέσως ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ τοῦ τὸ ἔδωσε.

33. Νὰ μὴ λέγῃς ὅτι, ἂν καὶ προσευχήθηκες πολὺν καιρό, δὲν κατῴρθωσες τίποτε, διότι ἤδη κάτι σπουδαῖο κατῴρθωσες. Τί, ἀλήθεια, ὑπάρχει ἀνώτερο ἀπὸ τὴν προσκόλλησι στὸν Κύριον καὶ ἀπὸ τὴν συνεχῆ παραμονὴ σ’ αὐτὴν τὴν ἔνωσι;

34. Δὲν φοβεῖται τόσο ὁ κατάδικος τὴν ἀπόφασιν τῆς τιμωρίας του, ὅσο φοβεῖται ὁ

ἐργάτης τῆς προσευχῆς τὴν στάσι του στὴν ὥρα τῆς προσευχῆς. Γι' αὐτό, ἂν εἶναι σοφὸς καὶ ἔξυπνος, μὲ τὴν ἀνάμνησι αὐτῆς τῆς ὥρας θὰ μπορῇ νὰ ἀποστρέφεται κάθε λοιδορία καὶ ὀργὴ καὶ μέριμνα καὶ ἀσχολία καὶ θλίψι καὶ χορτασμὸ καὶ λογισμὸ καὶ πειρασμὸ.

35. Νὰ προετοιμάζεσαι μὲ τὴν ἀδιάλειπτο ἐσωτερικὴ προσευχὴ προκειμένου νὰ σταθῇς νὰ προσευχηθῇς, καὶ ἔτσι σύντομα θὰ προοδεύσης (στὴν προσευχή).

36. Εἶδα μερικοὺς νὰ λάμπουν στὴν ὑπακοή τους καὶ νὰ μὴν ἀμελοῦν, ὅσο τοὺς ἦταν δυνατό, τὴν νοερὰ μνήμη τοῦ Θεοῦ. Καὶ μόλις ἐστάθηκαν στὴν προσευχή, ἐκυριάρχησαν σύντομα στὸν νοῦ τους, αὐτοσυγκεντρώθηκαν καὶ ἔχυναν κρουνηδὸν τὰ δάκρυα. Καὶ τοῦτο, διότι ἦταν προετοιμασμένοι ἀπὸ τὴν ὁσία ὑπακοή.

37. Στὴν ψαλμωδία ποὺ γίνεται μὲ πολλοὺς ἀκολουθοῦν αἰχμαλωσίες καὶ ρεμβασμοί. Στὴν κατὰ μόνας ὅμως προσευχὴ δὲν παρατηροῦνται αὐτά. Ἀλλὰ αὐτὴν τὴν πολεμεῖ ἡ ἀκηδία, ἐνῶ τὴν πρώτη τὴν βοηθεῖ ἡ προθυμία.

38. Τὴν ἀγάπη τοῦ στρατιώτου πρὸς τὸν βασιλέα τὴν ἔδειξε ἡ ὥρα τοῦ πολέμου. Καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ μοναχοῦ πρὸς τὸν Θεὸν τὴν ἐδοκίμασε ὁ καιρὸς καὶ ὁ τρόπος τῆς προσευχῆς. Τὴν πνευματικὴ σου κατάστασι θὰ σοῦ τὴν φανερώσῃ ἡ προσευχή σου. Οἱ θεολόγοι ἄλλωστε ἐχαρακτήρισαν τὴν προσευχὴ καθρέπτη τοῦ μοναχοῦ.

39. Ἐκεῖνος ποὺ ἀσχολεῖται μὲ κάτι καὶ τὸ συνεχίζει, ἐνῶ ἐσήμανε ἡ ὥρα τῆς προσευχῆς, αὐτὸς ἐμπαίζεται ἀπὸ τοὺς δαίμονας. Διότι αὐτὸ ἐπιδιώκουν οἱ κλέπτες, ὥρα μὲ τὴν ὥρα νὰ κλέβουν τὸν χρόνον τῆς προσευχῆς μας.

40. Μὴν ἀρνῆσαι νὰ προσεύχῃς γιὰ κάποια ψυχὴ (ποὺ σοῦ τὸ ἐζήτησε), ἔστω καὶ ἂν δὲν διαθέτῃς καρποφόρο προσευχή. Διότι ἡ πίστις ἐκείνου ποὺ ἐζήτησε τὴν προσευχή, ἔσωσε πολλὰς φορὰς κι ἐκεῖνον ποὺ προσευχήθηκε καὶ μάλιστα μὲ συντριβὴ καρδίας. Μὴν ὑπερηφανεύεσαι, ἐὰν προσεύχῃς γιὰ ἄλλους καὶ εἰσακούεσαι, διότι ἡ πίστις αὐτῶν ἐνήργησε, ὥστε νὰ εἰσακουσθῇ ἡ προσευχή σου.

41. Κάθε μαθητὴς θὰ ἐξετάζεται ἀπὸ τὸν διδάσκαλό του καθημερινὰ στὰ μαθήματα ποὺ ἐδιδάχθη. Καὶ ἀπὸ κάθε νοῦ θὰ ζητηθῇ, καὶ δικαίως, νὰ παρουσιάσῃ σὲ κάθε προσευχὴ του τὴν δύναμι ἐκείνη ποὺ ἔλαβε ἀπὸ τὸν Θεόν. Γι' αὐτὸ ἃς προσέχωμε.

42. Όταν προσευχηθῆς με προσοχή καὶ ἐπιμέλεια, τότε σύντομα θὰ πολεμηθῆς ἀπὸ τὸ πάθος τῆς ὀργῆς, διότι ἔτσι εἶναι τὸ σχέδιο τῶν δαιμόνων. Κάθε ἀρετή, πρὸ πάντων ὅμως τὴν προσευχή, ἄς τὴν ἐργαζώμεθα πάντοτε με πολλὴ συναίσθησι. Καὶ ἡ ψυχὴ τότε προσεύχεται με συναίσθησι, ὅταν ὑπερνικήσῃ τὸν θυμό.

43. Ὅσα ἀποκτοῦμε με πολλὰς ἱκεσίαις καὶ σὲ πολὺ χρόνον, αὐτὰ εἶναι μόνιμα. Ὅποιος ἀπέκτησε μέσα του τὸν Κύριον, δὲν ρυθμίζει πλέον ὁ ἴδιος τὰ λόγια καὶ τὸ σχέδιο τῆς προσευχῆς, διότι τότε «τὸ πνεῦμα ἐντυγχάνει ὑπὲρ αὐτοῦ στεναγμοὺς ἀλαλήτοις» (Ρωμ. η´ 26).

44. Νὰ μὴ δεχθῆς στὴν προσευχή σου καμμία αἰσθητὴ εἰκόνα καὶ φαντασία γιὰ νὰ μὴ (πλανηθῆς καὶ) παραφρονήσῃς.

45. Γιὰ κάθε αἶτημα ἢ πληροφορία ἐμφανίζεται στὴν προσευχή. Πληροφορία εἶναι ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴν ἀμφιβολία. Πληροφορία εἶναι ἡ βεβαία καὶ ἀσφαλὴς φανέρωσις ἐνὸς ἀγνώστου πράγματος.

46. Νὰ γίνεσαι ὑπερβολικὰ ἐλεήμων καὶ συμπονετικὸς, σὺ ποὺ καλλιεργεῖς τὴν προσευχή. Διότι με τὴν ἐλεημοσύνη οἱ μοναχοὶ «ἐκατονταπλασίονα λήψονται» στὴν παροῦσα ζωή. Καὶ τὸ ἐπόμενο τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου, (δηλαδὴ τὸ «ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσουσι»), (Ματθ. ιθ´ 29), θὰ τὸ ἀπολαύσουν στὸν μέλλοντα αἰῶνα.

47. Ἦλθε τὸ πῦρ (τοῦ θεοῦ πόθου) μέσα στὴν καρδιά καὶ ἀνέστησε τὴν προσευχή. Ἀφοῦ δὲ ἡ προσευχή ἀνεστήθη καὶ ἀνελήφθη στοὺς οὐρανούς, ἔγινε στὸ ἀνώγειο τῆς ψυχῆς ἡ κάθοδος τοῦ πυρὸς (τοῦ Ἁγίου Πνεύματος).

48. Μερικοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ προσευχή εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ τὴν μνήμη τοῦ θανάτου. Ἐγὼ ὅμως γνωρίζω νὰ ἀνυμνῶ ἐξ ἴσου τὶς δυὸ οὐσίαις τῆς μιᾶς ὑποστάσεως.

49. Ὁ ἱκανὸς ἵππος συνήθως, καθὼς ἀρχίζει νὰ τρέχῃ, θερμαίνεται καὶ προχωρώντας αὐξάνει τὴν ταχύτητα τοῦ δρόμου του. Ὡς δρόμο ἐννοῶ τὴν ὑμνωδία καὶ ὡς ἵππο τὸν ἀνδρεῖο νοῦ, ὁ ὁποῖος «πόρρωθεν ὁσφραίνεται πολέμου» (Ἰωβ λθ´ 25) καὶ προετοιμάζεται γιὰ τὴν μάχη καὶ πάντοτε δείχνεται ἀνίκητος.

50. Εἶναι βαρὺ νὰ ἀρπάξῃς τὸ νερὸ ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ διψασμένου. Βαρύτερο ὅμως εἶναι νὰ διακόψῃς μία ψυχὴ ποὺ προσεύχεται με κατάνυξι ἀπὸ τὴν πολυπόθητη αὐτὴ προσευχή της πρὶν τὴν τελειώση.

51. Μὴν ἀναχωρήσῃς ἀπὸ τὴν προσευχή σου, πρὶν ἰδῆς νὰ σταματοῦν, σύμφωνα με τὴν οἰκονομία τοῦ Θεοῦ, τὸ πῦρ (τῆς χάριτος) καὶ τὸ ὕδωρ (τῶν δακρύων). Διότι ἴσως νὰ μὴ σοῦ δοθῇ πάλι σὲ ὁλόκληρὴ τὴν ζωὴ σου τέτοια εὐκαιρία γιὰ τὴν

συγχώρησι τῶν ἁμαρτιῶν σου. Ἐκεῖνος ποὺ ἐγεύθηκε τὴν χάρι τῆς προσευχῆς, συνέβη ὥστε πολλές φορές ἀπὸ ἕναν (ἀπρόσεκτο) λόγο ποὺ εἶπε νὰ μολύνη τὸν νοῦ του, καὶ ἔτσι μόλις στάθηκε στὴν προσευχὴ δὲν εὐρῆκε τὸ ποθούμενο ὅπως συνήθως.

52. Ἄλλο εἶναι νὰ ἐπισκοπῆς (νὰ ἐποπτεύης δηλαδή) συχνὰ τὴν καρδιά σου καὶ ἄλλο τὸ νὰ ἐπισκοπεύσης (νὰ κάνης δηλαδή χρέος ἐπισκόπου) σ' αὐτήν. Στὴν πρώτη περίπτωσι ὁ νοῦς ὁμοιάζει μὲ ἄρχοντα, ἐνῶ στὴν δευτέρα μὲ ἀρχιερέα, ὁ ὁποῖος προσφέρει στὸν Χριστὸν λογικὲς θυσίες (2). Καὶ ὅπως λέγει κάποιος ποὺ ἔλαβε τὴν προσωδυμία τοῦ θεολόγου (3), τὸ Ἅγιον καὶ Ὑπερουράνιον πῦρ (δηλαδή τὸ Ἅγιον Πνεῦμα), τοὺς πρώτους τοὺς ἐπισκέπτεται ὡς φλόγα καὶ τοὺς καταφλέγει, διότι ἔχουν ἀκόμη ἀνάγκη καθάρσεως, ἐνῶ τοὺς δευτέρους ὡς φῶς καὶ τοὺς φωτίζει, διότι ἔφθασαν στὰ μέτρα τῆς τελειότητος.

Τὸ ἴδιο δηλαδή Ἅγιον Πνεῦμα ὀνομάζεται καὶ «πῦρ καταναλίσκον» (Ἑβρ. ιβ' 29) καὶ «φῶς φωτίζον» (πρβλ. Β' Κορ. δ' 6). Γι' αὐτὸ καὶ μερικοὶ ὅταν ἐξέρχωνται ἀπὸ τὴν προσευχή, εἶναι σὰν νὰ ἐξέρχωνται ἀπὸ φλογισμένο καμίνι, αἰσθανόμενοι συγχρόνως μία ἐλάφρωσι καὶ ἕνα καθαρισμὸ ἀπὸ τὸν ρύπο καὶ τὸ βάρος τῆς ἁμαρτίας. Καὶ ἄλλοι πάλι αἰσθάνονται σὰν νὰ ἐφωτίσθηκαν μὲ φῶς καὶ σὰν νὰ ἐφόρεσαν τὴν διπλοῖδα τῆς ταπεινώσεως καὶ τῆς ἀγαλλιάσεως. Ὅσοι ἐξέρχονται ἀπὸ τὴν προσευχή τους χωρὶς νὰ αἰσθάνονται καμμία ἀπὸ τὶς δυὸ αὐτὲς ἐνέργειες, αὐτοὶ προσεύχονται ὅχι πνευματικά, ἀλλὰ σωματικά, γιὰ νὰ μὴν εἰπῶ ἰουδαϊκά. Διότι, ἐὰν ἕνα ἀνθρώπινο σῶμα ποὺ ἐγγίζει σὲ ἄλλο ὑφίσταται κάποια ἐπίδρασι καὶ ἀλλοίωσι, πῶς δὲν θὰ δοκιμάσῃ ἐπίδρασι καὶ ἀλλοίωσι ἐκεῖνος ποὺ μὲ καθαρὰ χέρια ἐγγίζει (διὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς θεωρίας) τὸ «σῶμα» τοῦ Θεοῦ;

53. Ὁ πανάγαθος Βασιλεὺς μας, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ ἐπίγειος βασιλεὺς, προσφέρει τὰ δῶρα του στοὺς στρατιῶτες του ἄλλοτε ὁ ἴδιος, ἄλλοτε μὲ ἕναν φίλο του, ἄλλοτε μὲ ἕνα ὑπηρέτη του καὶ ἄλλοτε μὲ ἄγνωστο τρόπο. Ἀλλὰ καὶ ἀνάλογα μὲ τὸν χιτῶνα τῆς ταπεινώσεως ποὺ ὁ καθένας φορεῖ.

54. Στὸν ἐπίγειο βασιλέα εἶναι ἀποκρουστικὸς ἐκεῖνος ποὺ παρίσταται ἐνώπιόν του καὶ ἐν συνεχείᾳ γυρίζει τὸ πρόσωπό του καὶ συζητεῖ μὲ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ βασιλέως. Παρόμοια εἶναι ἀποκρουστικὸς στὸν Κύριον αὐτὸς πού, ἐνῶ προσεύχεται, δέχεται ἀκάθαρτους λογισμοὺς.

55. Ὅταν βλέπῃς τὸν κύνα νὰ ἔρχεται (γιὰ νὰ σὲ ἀποσπάσῃ μὲ κάποια πρόφασι ἀπὸ τὴν προσευχή), κυνήγα τον μὲ τὸ ὅπλο. Καὶ κάθε φορὰ ποὺ γαυγίζει μὲ ἀναίδεια, μὴν ὑποχωρῇς.

56. Νὰ αἰτῇς μὲ δάκρυα καὶ πένθος. Νὰ ζητῇς μὲ ὑπακοή. Νὰ κρούῃς μὲ

μακροθυμία. Διότι «ὁ οὕτως αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται» (Λουκ. ια΄ 10). Πρόσεξε μήπως προσευχηθῆς χωρὶς τὴν ἀπαιτούμενη προσοχὴ γιὰ κάποια γυναῖκα, καὶ σὲ κλέψῃ ἐκ δεξιῶν ὁ διάβολος.

57. (Ὅταν προσεύχεσαι), μὴ θέλῃς νὰ ἐξομολογήσῃς τὶς σαρκικὲς ἁμαρτίες σου λεπτομερῶς καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἔγιναν, γιὰ νὰ μὴ γίνῃς σὺ ὁ ἴδιος ἐπίβουλος καὶ ἐπικίνδυνος στὸν ἑαυτό σου.

58. Ὁ καιρὸς τῆς προσευχῆς ἄς μὴ γίνῃ γιὰ σένα ὥρα ποὺ θὰ σκεφθῇς σπουδαῖα καὶ ἀναγκαῖα θέματα, ἔστω καὶ πνευματικά. Διαφορετικὰ ἄφησες καὶ σοῦ ἔκλεψαν τὸ πολυτιμότερο.

59. Ὅποιος κρατᾷ στὰ χέρια του τὸ ραβδί τῆς προσευχῆς, δὲ πρόκειται νὰ σκοντάψῃ. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη σκοντάψῃ, δὲ θὰ πέσῃ ἐντελῶς. Διότι ἡ προσευχὴ εἶναι ἕνας εὐσεβῆς τύραννος τοῦ Θεοῦ. Τὴν ὠφέλεια ἐκ τῆς προσευχῆς μπορούμε νὰ τὴν καταλάβουμε ἀπὸ τὰ ἐμπόδια ποὺ μᾶς φέρνουν οἱ δαίμονες κατὰ τὶς ὥρες τῶν Ἀκολουθιῶν. Τὸν δὲ καρπὸ τῆς προσευχῆς, ἀπὸ τὴν ἥττα τοῦ ἐχθροῦ, καθὼς τὸ λέγει καὶ ὁ Ψαλμωδός: «Ἐν τούτῳ ἔγνων ὅτι τεθέληκάς με, ὅτι οὐ μὴ ἐπιχαρῇ ὁ ἐχθρός μου ἐπ’ ἐμέ» (Ψαλμ. μ΄ 12) τὸν καιρὸ τοῦ πολέμου. Λέγει δὲ ἐπίσης: «Ἐκέκραξα ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου» (πρβλ. Ψαλμ. ριη΄ 145), δηλαδή καὶ μὲ τὸ στόμα μου καὶ μὲ τὴν ψυχὴ μου καὶ μὲ τὸ πνεῦμα μου, διότι ὅπου εὕρισκονται συγκεντρωμένοι οἱ δυὸ τελευταῖοι, (ἡ ψυχὴ καὶ τὸ πνεῦμα), ἐκεῖ ἀνάμεσά τους εὕρσκεται καὶ ὁ Θεὸς (πρβλ. Ματθ. ιη΄ 20).

60. Οὔτε τὰ σωματικὰ ιδιώματα, ἀλλὰ οὔτε καὶ τὰ πνευματικὰ εἶναι σὲ ὅλους ὅμοια. Καὶ γι’ αὐτὸ σὲ ἄλλους φαίνεται πιὸ κατάλληλος ἢ σύντομος ψαλμωδία καὶ σὲ ἄλλους ἢ μακροτέρα. Καὶ οἱ πρῶτοι ἰσχυρίζονται ὅτι πολεμοῦν ἔτσι τὴν αἰχμαλωσίᾳ τοῦ νοῦ τους, ἐνῶ οἱ δεῦτεροι τὴν ἀμάθειά τους.

61. Ἐὰν ἀδιάκοπα προσεύχεσαι στὸν Βασιλέα κατὰ τῶν ἐχθρῶν σου, ὁσάκις ἔρχονται νὰ σὲ πειράξουν, ἔχε θάρρος καὶ δὲν πρόκειται νὰ κοπιάσῃς πολὺ. Διότι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι θὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ κοντά σου σύντομα, ἐπειδὴ δὲν θέλουν οἱ ἀνόσιοι νὰ σὲ βλέπουν νὰ στεφανώνεσαι πολεμώντας ἐναντίον τους μὲ τὴν προσευχή. Ἐπὶ πλέον, θὰ φύγουν καὶ ἐπειδὴ τοὺς μαστιγώνει ἡ προσευχὴ σὰν φωτιά.

62. Δεῖξε ὅλη τὴν ἀνδρεία σου καὶ τὴν προθυμία σου (ὅταν προσεύχεσαι), καὶ θὰ ἔχῃς τὸν ἴδιον τὸν Θεὸν διδάσκαλο στὴν προσευχὴ σου.

63. Δὲν μπορούμε νὰ διδαχθοῦμε τὸ πῶς νὰ βλέπωμε, διότι ἐκ φύσεως τὸ γνωρίζομε μόνοι μας. Παρόμοια δὲν μπορούμε νὰ γνωρίσωμε μὲ τὴν διδασκαλία τοῦ ἄλλου τὸ κάλλος τῆς προσευχῆς. Διότι ἡ προσευχὴ ἔχει ὡς διδάσκαλό της τὸν Θεόν, «τὸν διδάσκοντα ἄνθρωπον γινῶσιν, καὶ διδόντα εὐχὴν τῷ εὐχομένῳ καὶ

εὐλογοῦντα ἔτη δικαίων» (Ψαλμ. 10 – Α΄ Βασ. β΄ 9).

Ἀμήν.

Σημειώσεις

1. Ἡ ἔκφρασις «συνουσία καὶ ἔνωσις τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τὸν Θεόν», δηλώνει ὅτι διὰ τῆς προσευχῆς ἐπιτυγχάνεται πραγματικὴ θεοκοινωνία, μέθεξις τοῦ θείου. Ὁ Θεὸς βέβαια εἶναι ἀμέθεκτος, ἀκοινωνήτος, ἀναφῆς ὡς πρὸς τὴν ἄκτιστη φύσιν Του, πλὴν ὅμως εἶναι μεθεκτός, κοινωνητός, ἀπτός ὡς πρὸς τὶς ἄκτιστες ἐνέργειές Του, ὡς πρὸς τὴν ἄκτιστη χάρι καὶ δόξα Του.

2. Ὁ νοῦς, ὅταν κυβερνᾷ καλῶς τὴν καρδίαν καὶ τὴν προστατεύῃ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς, ἐπιτελεῖ χρέη ἀρχοντος (βασιλικὸν ἦθος). Καὶ ὅταν διὰ τῆς προσευχῆς προσφέρῃ στὸν Χριστὸν καθαρὰ καὶ ἅγια καρδιακὰ κινήματα καὶ νοήματα, ἐπιτελεῖ χρέη ἀρχιερέως, ὃ δὲ ἄνθρωπος μεταβάλλεται σὲ ἔμψυχο θυσιαστήριον (ιερατικὸν ἦθος). Ἐδῶ πίσω ἀπὸ τὴν βραχυλογία τῆς Κλίμακος κρύπτεται μέγα βάθος καὶ πλάτος θείων ἐννοιῶν καὶ μυστικῶν καταστάσεων -«φρέαρ βαθύ!».

3. Πρόκειται, ὅπως σημειώνουν καὶ οἱ σχολιασταί, γιὰ τὸν ἅγιον Γρηγόριο τὸν Θεολόγο.

Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης, τῆς Κλίμακος

Ἔκδοση Ἰ. Μ. Παρακλήτου, Χρ. Ἐκδοσης: 1999

Ἐκ τοῦ ιστοτόπου Ἑνορίας Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίας Ζώνης Πατησίων